

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

מד.

עין משפט נר מצוה

[א' דף מג.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשבוע אחד עד:
(ב) רש"י ד"ה אמר וכו'
אחת הק"ד: (ג) ד"ה
מזוזה וכו' שעה אחת
משהפיקו וכו' וזכיה
דקיה: (ד) ד"ה אמר שלל
וכי ומחזקי כזו להבי
אמרינן: (ה) ד"ה רישא
נמי וד"ה משום הד"ה:
(ו) ד"ה אי הכי וכו' ראשון
נמי להוי: (ז) ד"ה אמר
רבה וכו' הדרי ומחזקי
וכי ממוך כן חמי אחר
ומחזקי בהו וכו':

מוסף רש"י

אבל דאורייתא לא הוי
הפקר. כלומר לא זמן
שיחזרו בו, ולר' יוסי מוסיב
אחלי פטוריה ממעשר,
משום כדי שלל תשכח,
שמה יפריש מזה הפקר על
ענין שאינו נקוב וממל
פטור מן המורה וממל
מפריש ממנו פירות
הפקר שסע בני עשוריו
מן המורה על זו הענין
שהוא מן המורה (דאמריה
בשומן).

פירוש הרא"ש

אמר תתא שדה זו
מופקרת ליום א' לטבת
אחת ב' וזאת הזמן הזה
אם לא יזכר בו דלת תהיה
על כדמחלה: ע"י רש"א
זכה ב' בין הוא בין אחר
יכול לחזור בו. ולבטל
ההפקר דלא ילמא מרשות
ההפקר עד שזכה בו אחר
הלך כיון שחזר בו פקע
ההפקר וחיוב נמשך:
רישא רבנן וסיפא ר'
יוסי. ודלגנן חל הפקר
מיד ולר' יוסי עד דלמא
לרשות הוזהר דמקור
ר' יוחנן פלוגתאיהם הכי
הלך רישא רבנן דפרשיה
ללאהר' ג' אין יכול לחזור
בו ותוך ר' יוסי יכול
לחזור בו מפני הרמאין
וסיפא ר' יוסי דלא הוי
הפקר עד דלמא לרשות
הלך כל זמן שלל זכה
בו אדם יכול לחזור בו:
עולא אמר סיפא רבנן
היא. פירוש כמו רישא:
ושאני הפקר לזמן ר'
שכיה. הלכך הוי הפקר
גדול כיון שלל הפקירו
לעולם וזכה רבנן
שלל גמר דעתו שיהיה

אמר תתא שדה מופקרת לשבוע א'. לשמיטה אחת (א): עד שלא זכה זה
בין הוא בין אחר יכול לחזור בו. אפילו כסוף שבת או כסוף חדש:
משוזה זה בין הוא בין אחר. אפילו תוך שעה (ב) משהפיקו וזה זה
שום אדם או הוא עצמו לשם הפקר הוי הפקר דקסבר דלא הוי הפקר
עד דלמי לרשות וזכה. וזכה דדידיה או
לדלמי לא חשיבא מידי עד דרפק זה
פורמא כדאמר במסכת עירובין כפרק
עושין פסין (דף כה). כהיה איתתא
דעבדא ממילא נכסי הגר תתא ההוא
גבירא רפך זה פורמא ולוקמהו רבנן
בידיה דההוא גבירא: רישא רבנן וסיפא
רבי יוסי. רישא דלמא משלשה ימים
ואילן אפילו לא איתא לרשות וזכה אין
יכול לחזור בו דהוי הפקר רבנן הלא
זכין הוה דאפילו מיום ראשון הוי
הפקר אלא מפני הרמאין כדאמר רבה
לקמן לדמי הכל וסיפא רבי יוסי דלמא
עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול
לחזור בו דלמא דלא הוי הפקר
מדאורייתא עד דלמי לרשות וזכה

ומשום הכי קמי יכול לחזור בו כר"י: אמר עולא סיפא נמי רבנן
היא. דלמא מדאורייתא אפילו דלא איתא לרשות וזכה הוי הפקר
לאלמא ואפילו מיום ראשון. והאי דלמא כל שלשה ימים יכול לחזור
דלגביה לא חשיבא הפקר מפני הרמאין דלכילי עלמא אית להו דרבה
דלמא מפני הרמאין דהדרי ומחזקי כזו (ו) ואמרינן דלא הוי הפקר
עד שלשה ימים. וסיפא דלמא עד שלל זכה זה לא הוי הפקר דמשמע
עד דלמי לרשות וזכה היינו טעמא דשאני חדש ושנה ושבוע דלא
שכיח דאין דרכן של בני אדם להפקיר לזמן וכוון דזה שיהי לך
אמרו חכמים דלא ליהוי הפקר לאפקועי ממעשר כל זמן שלל אמי
לרשות וזכה: ר"ל אמר מדסיפא ר"י. דמשמע דלא ליהוי הפקר
עד דלמי לרשות וזכה: רישא נמי. בתוך ג' ולאחר ג' רבי יוסי
היא. ורישא היינו טעם דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו דהוי הפקר
אע"ג דלא אית לרשות וזכה (א): משום דלא נישכחא טורח הפקר.
דמדאורייתא ודאי לא הוי הפקר עד דלמי לרשות וזכה ולעולם כל
זמן דלא איתא לידו וזכה לא הוי הפקר גמור וחיוב חייב דתרומה
ומעשר והאי דלוקמהו רבנן איתורת הפקר לאו משום לאפקועי
מתרומה ומעשר דכיון דמדאורייתא חייב דלאו הפקר הוא לא
מפקיע ליה רבנן מתרומה ומעשר דלאו כל כמיניה אלא כדי שלל
תשתכח תורת הפקר. ומ"מ גבי שנה ושבוע כיון דלא שכיח אוקמהו
רבנן דאדאורייתא דלא הוי הפקר עד דלמי לידו וזכה דלא גזרו
בזה רבנן משום שלל תשתכח תורת הפקר: אי הכי אפילו מיום
ראשון (ב) ליהוי הפקר. כדי שלל תשתכח כו': אמר רבה. דאין הוא
דליהוי הפקר מדרבנן אלא מפני הרמאין דבעי לאפקועי שדותם
מתרומה ומעשר ואפקירי להו ואי אמרינן דלאחר הוי הפקר ופטור
מן המעשר דהרי (א) מחזקי כזו ואדכרי כל שלשה ימים לא הוי הפקר
לגבי אחר דסביר ממוך ר' חמי ומחזקי ביה וזכה דליה ומימניה
ולא מפקירי ולעולם אפילו לאחר שלשה ימים לא הוי הפקר מדאורייתא
עד דלמי לרשות וזכה: ופריך אלא מדאורייתא לא הוי הפקר

שהוא לזמן לא נחלקו: ור"ל אמר מדסיפא רבי יוסי רישא נמי רבי
בו היינו טעמא דלא לישכחא תורת הפקר כלומר אין הכי נמי דמדינא לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה ימים יכול לחזור בו אלא היינו טעמא

ואי אמר תתא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבוע אחת וכו' עד שלא זכה
זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו: רישא רבנן וסיפא רבי יוסי.
קס"ד השתא דטעמא דרבי יוסי דאמר במתני' כדרכי יוחנן דאמר לעילא)
דהפקר כמתנה דעד דלמי לרשות וזכה לא נפיק מרשות מפקיר
ומש"ה קאמר רישא רבי רבנן וסיפא רבי
יוסי. וזכיה איתא ליה כולה דרייתא
שפיר דרישא קמי כל שלשה ימים יכול
לחזור מפני הרמאין וכדפרשיה מכלאן
ואילן אין יכול לחזור בו מדינא דס"ל
לרבנן דהפקר מעדינא דלפקריה
מפקיר נפק ליה מרשותיה וסיפא קמי
דאם אמר תתא שדה זו מופקרת ליום
אחד ככה"ג ליכא למישא לרמאין דאי
דעתיה בעידנא דלפקריה דליהדר
ולמיזי ביה לאלמא למה ליה להפקירו
לזמן ידוע לאפקריה לגמרי דכיון
דדעתיה למיהדר ולמוזי ביה לא
נפקא ליה מידי אלא ודאי לאוהו זמן
שהפקירו גמר והפקיר כלל הערמה
כלל ולפיכך משוזה בין הוא בין אחר
אין יכול לחזור בו והא איתא שפיר אפילו לרבנן. מיהו מאי דקמי
עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו רבי יוסי הלא
דס"ל דעד דלמי לרשות וזכה לא נפיק מרשות המפקיר דלרבנן
כיון דלמרי דנפיק מרשותו היאך יכול לחזור בו ואין הכי נמי כדי
קמי לרבי יוסי עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו
לאו דוקא כהפקר שהוא לזמן כגוונא דסיפא דאפילו כהפקר עולמית
דהיינו רישא דיכול לחזור בו עד שלל זכה זה ומיהו משום דבידינא
דמשוזה לא אינו יכול לחזור בו לא שוה הפקר שהוא לזמן עם הפקר
עולמית וכדכתיבנא ואלטריך ילמיני ליום אחד לשבוע אחת תתא נמי
כההוא גוונא עד שלל זכה זה. ובי מיימא משוזה כה הוה דקמי
דאינו יכול לחזור בו כלומר והוי הפקר אפילו לרבי יוסי ופטור מן
המעשר היכי איתא ליה שפיר דהא כיון דס"ל לרבי יוסי דהפקר
עד דלמי לרשות וזכה לא נפיק מרשות מפקיר מנאל דכי הדר זכי
ביה מדידיה קא זכי ולא מהפקר לא לעולם לא נפקא מרשותי אפטר
לומר דנהי דקסבר רבי יוסי דעד דלמי לרשות וזכה לא נפיק מרשות
מפקיר אפילו הכי כי היכי דאי זכי זה אחר זכי מהפקר לא וממתנה
כיון שהיה אפשר לאחר ג' ימים לזכות בו הכי נמי כי הדר אינו גופיה
וזכי ביה צפיריה מתורת הפקר ולא כההוא כי היכי דלא יתלי בחזרה
אף הוא עצמו וזכה מן ההפקר מיקרי כיון שעדיין לא חזר בו והיה
אחר יכול לזכות בו דמה לי הוא מה לי אחר. הלכך אי רישא רבנן
וסיפא רבי יוסי מתוקמא ליה שפיר. מיהו מילתא דתמייהא הוה היכי
נקט לה מנא אליבא דמרי תנאי ומשום הכי מתר' עולא ואמר דסיפא
נמי רבנן היא וטעמא דעד שלל זכה זה בין הוא בין אחר דיכול לחזור
בו משום דשאני שבוע ושבת דלא שכיח כלומר דלא שכיח דמפקירי
אינשי כזי האי גוונא וכוון ששנה זה אמדינא לדעתיה דכיון שלל רבה
להפקיר הפקר עולם ואכתי אנדי גביה אפילו בזכותו לא יהיה להפקיר
לא ניחא ליה דליפוק מרשותיה עד דזכי ביה איך הילכך דציבא
להו לרבנן כהפקר שהוא לזמן מאי דסביבא ליה לרבי יוסי כהפקר
עולמית ואיתא סיפא שפיר לרבנן כדמתוקמא לרבי יוסי שהרי כהפקר
יוסי. ודקא קשיא לך אי הכי לאחר שלשה ימים אין יכול לחזור
לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה ימים יכול לחזור בו אלא היינו טעמא

דאי
לחכמים ויש לנו לפרש הפקר דאורייתא במקום דלא אית ליה רמאות דעיקר הפקר לא מצינו אלא בשבועות והם
לא אית ליה רמאות דאין יכול להחליף שביעית ולומר זאת ששית ודומיה דשביעית דלא אית ליה רמאות כגון אחר
שלשה הוי הפקר אלא תוך שלשה לא ור' יוסי אומר במתמיהן מפני רמאין תוך שלשה אלא לאחר שלשה יהנה המודר
לא משום מתנה בית חורין אלא משום דאורייתא לא הוה הפקר כל מה דיכול ליה ליה רמאות כן פירש האביועור.
ג"ע דהא תנאי (נשל דף מג): דהפקר אם היה קודם נדרו אז יכול ליהנות אלא לאחר לא יאכל לעולם אפילו לאחר
שלשה ואם כן הרי תוך שלשה הואיל דהפקר מדאורייתא הוה הפקר ויש מה ביד חכמים לבטל ההפקר מפני הרמאין
ומאי פריך ויתלמא אמי לעשורי ודאי אינו חייב מן התורה אפילו תוך שלשה מאחר שזכה וזכמים גזרו מפני הרמאין
ומעשר מיהו וזיה אלא לאחר שלשה מוכח מילתא דלאו רמאות הוה אלאוקמהו רבנן דאורייתא ובמתמיהן דלוקר ר'
יוסי במדבר משום דחיישין לרמאות אלא כהפקר קודם נדרו אין שם רמאות דאין סביר דלאו לרמאות קמישין
אלא אין דין מדבר ודיון הפקר שוין דמדרי אם הפקירו קודם לנדרו מותר מיד שייך למיגור וכן נדרו קודם אסור
אף לאחר שזכה

יוסי כיון דתקון רבנן ללאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו הפקר בית דין לענין ממון הפקר והוכחו בו הוא
כימא דמילתא דר"ל הוה דקאמר דהפקר אינו אלא משום שלל תשתכח תורת הפקר אלא מדאורייתא לא הוי הפקר:

א ב מ מ"י פ"ב מנל'
נדרים הלכה יח סמג
לאין רמז טו"ע מ"מ ס'
רעע ספיק י:

תוספות

אמר שדה זו מופקרת
ליום א' לשנה א'
עד שלא זכה בו בין
הוא בין אחר יכול לחזור
בו. וחיובי במעשר מדרבנן
ובטל ההפקר ומעשר מיניה
זכיה ואמי נמי כר' יוסי
דמתמיהן עילה וה"ה
כלל זמן ואיל דנקט זמן
לרבותא נקטיה דלע"ג
דלא שכיח גזר ביה משום
הר"ר אלעזר ועוד נהא'
דנקט הפקר לזמן משום
כיפא דלא משוזה בין
הוא בין אחר אין יכול
לחזור אפילו תוך ג'
ימים ודוקא משום דהפקר
לזמן הוא אלא כההוא
לזמן מועט משתמא דעמו
להפקר גמור דלא שייך
למיגור ועוד דדוקא זכה
אחר אלא הוא לא ולחנם
נקטיה ומשום דרישא נקט
הוא הכה נמי נקטיה דכיון
דלמי לרשות וזכה לא
שייך למיגור אלא אם הוא
יהיה פטור שייך למיגור:
רישא רבנן וסיפא ר'
יוסי. כמתניה: אמר עולא
סיפא רבנן וכו' כיון דלא
הוה גמריש מרור רבנן
ואף עב גב בלא מתמיהן
במודר הכה מתמיהן טפי
לדעתי הפקר עד שזכה
בו אחר דפרשיה אלא
כשזכה פטור מן המעשר
אפילו תוך שלשה ואף ע"ג
דביבא דאמר חייב עד
לאחר שלשה הכה הטעם
דכ"י: ריש לקיש אמר
דרישא רבנן וכו' כיון
דמתמיהן דמדידיה הכה
הוה חייב במעשר ודכיון
נמי דלפילו לאחר שלשה
לא הוי הפקר עד דלמי
לרשות וזכה משום רמאות
אלא אמרו חכמים דליהוי
הפקר לאחר שלשה כדי
שלל תשתכח תורת הפקר
ואי הכי אפי' מיום
ראשון נמי. כיון דחיישין
לשלל תשתכח תורת הפקר
ושכיח שיעמו דלא חל עד
דלמי לרשות וזכה היה
לו לפטור מיום ראשון.
שבתלא לעולא דמוקי לה
כרבנן דאמרי כשעטייהו
דמורא שלל תשתכח מל
הרמאין דמדאורייתא לא
הוי הפקר אלא נמו הכתוב

הוא הפקר לזמן ר'
שכיה. הלכך הוי הפקר
גדול כיון שלל הפקירו
לעולם וזכה רבנן
שלל גמר דעתו שיהיה